

Światopoglądowe odniesienia filozofii polskiej

Niniejszy tom jest pokłosiem Czwartego Seminarium Historyków Filozofii Polskiej, zorganizowanego w dniach 16-17 września 2010 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Wpisuje się ono w tradycję spotkań, gromadzących specjalistów historii filozofii polskiej, które odbyły się na Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Jagiellońskim. Ostatnia edycja tych zebrań była poświęcona światopoglądowym odniesieniom filozofii polskiej.

Prezentowana publikacja ma pełniej ukazywać wciąż trwałą inspirującą rolę filozofii w polskiej kulturze i życiu społecznym, w której przeważał – jak się wydaje – praktycyzm, i to zarówno w odniesieniu do filozofii akademickiej/szkolnej, począwszy już od dominującego w wieku XV scholastycznego arystotelizmu. Liczny krąg badaczy z wielu polskich ośrodków akademickich, zarówno doświadczonych, legitymujących się ogromnym dorobkiem, jak też dopiero zaprawiających się w praktyce

badawczej, np. doktorantów, rodzi nadzieję, że przez podjęcie wątków metodologicznych prezentowana publikacja może przyczynić się do podniesienia dyskursu w zakresie koncepcji historiografii polskiej, począwszy od prezentacji jej różnych wizji, często zresztą się dopełniających. Wielość podejmowanych wątków merytorycznych, jak też opcji filozoficznych i światopoglądowych, pomaga w odsłonięciu nowych pól zainteresowań badawczych, dotyczącej wciąż niezbadanej spuścizny polskich filozofów, czy też innych twórców kultury, którzy podejmowali wątki filozoficzno-światopoglądowe. Spotkanie lubelskie z jej książkowym pokłosiem ma się przyczynić do pełniejszej integracji historyków filozofii w Polsce, ułatwić kontakty, a tym samym podejmowanie nierzadko bardziej efektywnych form zespołowej pracy badawczej. Ukazanie związków filozofii z kulturą polską, i to w wymiarze problematyki egzystencjalnej, ma także stymulować namysł nad ogólnoludzką sytuacją egzystencjalną, co ma ogromne znaczenie w dydaktyce filozofii, w formie kształtowania postaw moralnych i społecznych, w tym też patriotycznych.

Niniejszy tom w dużej mierze oddaje strukturę wspomnianej konferencji, wyodrębniając problematykę metodologiczną (metafilozoficzną) i merytoryczną (systematyczną). O ile w pierwszym przypadku o kolejności zamieszczenia poszczególnych wystąpień zadecydowała jednak logika tego wątku, o tyle w drugim przypadku podstawą jest chronologia omawianych dokonań polskich filozofów.

Spis treści

Przedmowa

Filozofia a światopogląd (teoria a praktyka – dyskusyjnie)

Stanisław Pieróg (UW), Światopogląd a filozofia - charakterystyka genetyczna

Anna Brożek (UW), Światopogląd a filozofia - charakterystyka systematyczna

Stanisław Borzym (PAN), O historię światopoglądu

Stanisław Janeczek (KUL), Koncepcja historii filozofii w kontekście relacji: filozofia a światopogląd

Filozofia a światopogląd (wybór stanowisk)

Krzysztof Bochenek (URz), „Via communis” jako ważny element piętnastowiecznej scholastyki polskiej

Wanda Bajor (KUL), Rola teologii w psychologii filozoficznej polskiego budydanisty
Benedykta Hessego

Michał M. Maciołek (KUL), Różnorodność spojrzeń na stanowisko polskich myślicieli
XV wieku wobec ważnych problemów Kościoła i państwa

Magdalena Plotka (UKSW), Czy światopogląd może być wiedzą? Status „opinio” w filozofii
Jana z Głogowa

Ewa Starzyńska – Kościuszko (UWM), Światopoglądowy wymiar polskiej „filozofii
narodowej”

Andrzej Wawrzynowicz (UAM), Geneza powstania „Ojciec nasz” A. Cieszkowskiego – fakty
i mity

Wiesława Sajdek (KUL), Światopoglądowe odniesienia „Wezwania” Augusta Cieszkowskiego

Lucyna Wiśniewska – Rutkowska (UJK), Historiozofia jako zagadnienie metodologiczne.
Rozważania inspirowane pracami H. Kamieńskiego

Anna Dziedzic (UW), Filozofia Jamesa i Schillera w polskich poszukiwaniach
światopoglądowych przełomu XIX i XX wieku

Aleksander Ćuk (UJ), Mariana Zdziechowskiego polskie ujęcie idei iliryzmu na przełomie
XIX i XX wieku

Tomasz Mróz (UZ), Interpretacje Państwa Platona w kontekście światopoglądu i warunków
politycznych w Polsce od przełomu XIX i XX w., do połowy wieku XX Lutosławski

Stanisław Borzym (IFiS PAN), Ludwik Kulczycki. Od kultu rewolucyjnej przemocy
do świadomości antytotylitarystycznej

Leszek Wesolowski (UJ), Filozofia podmiotowości – światopoglądowe poszukiwania
Stanisława Brzozowskiego

Leszek Gawor (URz), Światopoglądowy wymiar kryzysu kultury europejskiej z przełomu
XIX i XX wieku w perspektywie kulturalizmu Floriana Znanieckiego

Leszek Kopciuch (UMCS), Światopoglądowe uwarunkowania filozofii dziejów (na przykładzie
poglądów S. I. Witkiewicza, F. Znanieckiego i F. Konecznego)

Mirosław Mylik (SzW im. Bogdana Jańskiego), Historyczne, filozoficzne i światopoglądowe
aspekty powstania i rozwoju polskiej myśli społecznej XIX i XX wieku

Teresa Zawojska (KUL), Ku chrześcijańskiej wspólnotocie Europy. Refleksje myślicieli
z początku XX stulecia

Paweł Polak (UPJPII), Neoscholastycy polscy wobec ewolucji darwinowskiej (1900-1914)
– nieusuwalność odniesień światopoglądowych

Rafał Charzyński (KUL), Światopoglądowe odniesienia neoscholastyki w ujęciu
I. Radziszewskiego

Anna Brożek (UW), Miejsce światopoglądu w życiu i w filozofii Kazimierza Twardowskiego

Dariusz Barbaszyński (UWM), Inspiracje światopoglądowe w myśli Jana Łukasiewicza

Piotr Surma (UW), Jan Łukasiewicz o determinizmie i logice

Joanna Zegzuła-Nowak (UZ), Postulat unaukowania filozofii a światopoglądowa funkcja
filozofii w polemikach Henryka Elzenberga ze szkołą lwowsko-warszawską

Jan Skoczyński (UJ), Światopogląd z dominantą filozoficzną. Casus Kazimierza Wyki

Magdalena Mruszczuk (UŚ), Juliana Hochfelda teoria humanizmu socjalistycznego

Błażej Baszczak (UZ), Podstawowe założenia humanizmu naturalistycznego Heleny Eilstein

Ewa Kochan (US), W stronę filozofii światopoglądowej. Leszek Kołakowski i zwrot w
filozofii polskiej

Noty o autorach

Indeks nazwisk